

Erdőtűz-technikai kísérletek és fejlesztések Magyarországon*

Dr. Horváth Béla

egyetemi tanár, intézetigazgató

Nyugat-Magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Erdészeti-műszaki
és Környezettechnikai Intézet Géptani Tanszéke

9401. Sopron, Pf. 132. Tel.: 99/518-153.

E-mail: horvathb@emk.nyme.hu

1. Bevezetés

Az utóbbi évtizedekben Magyarországon számos erdőtűz pusztított, számában több, volumenében és kárértékében nagyobb, mint az azt megelőző évek átlagai. A szakemberek szerint az erdőtüzek keletkezésében, és még inkább tovaterjedésében meghatározó szerepe van az utóbbi évek csapadékszegényebb időjárásnak. Mivel a hosszabb távú előrejelzések szerint a csapadék-szegénység a következő években is megmarad, az erdőtüzek keletkezésének valószínűsége nem lesz kisebb az eddigieknél. A közelmúlt erdőtüzei kapcsán bebizonyosodott, hogy a jelenlegi technikai háttér – beleértve a tűzoltóság erdőtüzekhez mozgósítható eszközeit is – nem igazán hatékony az erdőtüzekkel szemben.

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara 2001-ben nyújtott be pályázatot a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programokhoz, „A nemzeti erdővagyon védelme, fenntartható hasznosítása és fejlesztése” címmel, mely kutatási program 2002-től támogatást kapott. A kutatási program egyik részfeladata az erdőtüzek elleni védekezés technikai és technológiai és háttérének fejlesztését célozza.

Az elmúlt évtizedben hazánkban keletkezett vegetációtüzek számának és kiterjedésének folyamatos emelkedése rávilágított az erdő- és vegetációtüzekkel kapcsolatos kutatások és fejlesztések fontosságára. Az erdőtüzekkel kapcsolatos kutatások Magyarországon mintegy 50 éves késéssel kezdődtek csak meg. A világ számos országában évtizedek óta sok kutatócsoport foglalkozik ennek a multidiszciplináris témának a vizsgálatával. Jelen kutatási programon belül a magyarországi viszonyoknak megfelelő tűzoltó eszközök kifejlesztését, és a hatékony tűzoltási taktikák és módszerek kialakítását tűztük ki célul.

Az erdőtüzek elleni védekezés technikai és technológiai és háttérének fejlesztése a tüzek elleni védekezés módszereinek feltárását és lehetséges

---

* A kutatás-fejlesztés az OM által finanszírozott NKFP-4/0029/2002. „Erdő-vad” kutatási projekt keretében valósult meg.

mértékű alkalmazását jelenti. A védekezési módszerek közül azok a legeredményesebbek, amelyek a különböző technikai megoldások alkalmazására épülnek. Erdőtűzek ellen csak olyan technika lehet eredményes, amely természetes anyagokkal, vízzel vagy/és földdel (homokkal) olt, olyan anyagokkal, amelyek a helyszínen megtalálhatók, vagy könnyen odaszállíthatók. A nemes oltóanyagok (mesterséges porok, habanyagok) már csak költséges voltak miatt sem jöhetnek érdemben számításba a nagykiterjedésű erdőtűzek oltásánál. Esetleg szóba jöhet még olyan technika, amely mesterséges ellentűzek keltésére alkalmas.

A fejlesztés célja olyan hatékony gép- és eszközrendszer terveinek létrehozása, amely alkalmas az erdőtűzek lokalizálására és oltására. Ezen eszközrendszer a víz, a föld (homok) és/vagy levegő hatékony felhasználásával működik. A vízzel, a földdel és a levegővel oltó vonal egymástól függetlenül is, de egymással párhuzamosan is működtethető.

A kutatási és fejlesztési eredmények alapján megvalósítható technikai háttér hozzájárulhat az erdőtűzek lokalizálásához, megteremtve az alapját egy országos erdőtűz-elhárító rendszer kiépítésének. A kutatási-fejlesztési program – a területen eddig elért eddigi eredményekre építve – a szükséges gépekkel kapcsolatos alap- és fejlesztő kutatások elvégzését és a gépek tervezését tűzte ki célul. Ennek érdekében kísérletek, vizsgálatok folytak, melyek eredményeit felhasználva eszközfejlesztések valósultak meg.

2. Kísérletek, vizsgálatok

2.1 Terepjáró-képesség vizsgálatok

Az erdőtűzek oltásához eddig használt berendezések elemzésekor egyértelműen bebizonyosodott, hogy az erdőtűz-oltó technika alapgépei terepjáró-képességének meghatározó jelentősége van. Többször bebizonyosodott, hogy a városi tűzoltó járművek az alföldi homokos területeken elakadtak, mozgásképtelenné váltak. Mindezért terepjáró-képesség elemzéseket folytattunk számos jároszerkezet-típussal, melyeket erdészeti és katonai járműveknél már alkalmaznak. Ezt a prioritást indokolja az egyes berendezések több célú használhatósága és az erdészeti tűzoltás berendezéseinek gazdaságos kialakítása. A fentiek természetesen nem azt jelentik, hogy a javasolt típusok nem válthatók ki hasonló paraméterekkel rendelkező más gyártmányokkal.

A vizsgálatba vont típusok: RÁBA FA 27.235-6.6 típusú háromtengelyes, összkerék-hajtású erdészeti tehergépkocsi; RÁBA H-25 típusú háromtengelyes, összkerék-hajtású honvédségi jármű; RÁBA H-22 típusú négytengelyes, összkerék-hajtású honvédségi jármű; PTSZ-M lánctalpas úszó gépkocsi. Ezen járművekre vonatkozóan elvégeztük a terepjáró-képesség elemzését, a kapaszkodóképességnek, a talaj- és a jároszerkezet kapcsolatának, a

makro-egyenetlenségek, akadályok leküzdő képességének értékelésén keresztül.

A vizsgálati eredmények alapján az erdőtűz oltásban résztvevő eszközök alapjárművének a RÁBA H-25 típusú háromtengelyes, összkerékajtott katonai járművet javasoljuk. Az alapgép gazdaságos kihasználása olyan rendszer kialakítását követeli meg, amelyben lehetséges az egyes oltásra használt berendezésfélések egyszerű cseréje.

2.2 Impulzus vízköddel oltók vizsgálata

Vizsgálatokat az IFEX-1 típusú impulzuspisztollyal végeztünk, mely 1 dm³-es lövellő-térfogatú kézi eszköz. Max. lövési távolsága: 16 m; sugár-szélessége: 3 m; az általa képzett vízcseppek mérete: 2-200 mikron; össztömege: 23,3 kg.

Használatával hatásosan lángmentesíthető a máglyatűz. Megállapítottuk, hogy az impulzuspisztoly egy lövésével – mely alatt 1 dm³ vizet porlaszt és terít szét – átlagosan 10 m³ erdőtérfogat oltható. Természetesen az erdőtüzekhez alapvetően a nagyobb kapacitású (min. 12 dm³-es) impulzuságyú lehet hatásos.

2.3 Földszórók vizsgálata

A vizsgálatba két katonai eszközt, a PZM-2 típusú földmunkagépet és az MDK-2M típusú fedezékásó gépet vontuk be.

A PZM-2 típusú földmunkagép – 0,268 km/h haladási sebesség mellett – 10 m szélességben 6-10 cm vastag földréteg (homok) terítésére képes. Teljes mértékben akkor lehet hatásos a munkája, ha óránként legalább 1000 m-t tud megtenni a gép. Ennek érdekében továbbfejlesztése szükséges, mivel a gépen – jelenlegi kivitelében – csak a vizsgálat alatt megvalósított mászósebesség kapcsolható (ezt követő nagyobb sebességfokozata 3 km/h körüli). Előnyös tulajdonsága, hogy közúton gumikerekekkel képes mozogni.

Az MDK-2M típusú fedezékásó gép – 3,5 m-es fogásszélesség, 0,45 m-es fogásmélység és 0,387 km/h haladási sebesség mellett – 12-13 m dobási távolságra, hosszanti (a gép haladási irányával párhuzamos) prizma alakot létrehozva képes akár kötött vályogtalaj szórására is. A gép teljesítménye megfelelően nagy, de problémát okoz, hogy csak prizma alakba tudja szórni a földet. Ennek érdekében továbbfejlesztése szükséges, mely során a földterítést kell megoldani. További nehézséget jelent, hogy a helyszínre juttatásához szállítójármű szükséges, mivel a járószerkezete láncfalas rendszerű.

2.4 Lövőfejes permetezőgép vizsgálata

A vizsgálatához egy nagyteljesítményű, a KERTITOX-CITIZEN típusú, lövőfejes permetezőgépet választottuk, mely UNIMOG típusú alapgépre szerelt,

1.000 dm³ tartálytérfogató, radiál ventilátoros; 35 m hatótávolságú; 50 bar porlasztó nyomású; 40 dm³/min vízmennyiség kijuttatására képes eszköz. A berendezés jelen kivitelében tűzoltásra nem alkalmas, mert nem elég koncentrált a vízcseppeket hordozó légsugár, továbbá nem megfelelő eloszlásban és mennyiségben kerül a légáramba a porlasztott víz. Ez a gép permetezési célokra lett kialakítva, így teljes tűzoltási hatékonyságot nem lehet tőle elvárni. Továbbfejlesztéssel – mely nagyobb vízkoncentrációt kell, hogy jelentsen – elképzelhető a tűzoltásban való alkalmazása.

3. Eszközfejlesztések

Az elvégzett kísérletekre, vizsgálatokra alapozva eddig a folyadékkal oltók fejlesztése indult el, nagyteljesítményű- és gyorsbeavatkozó változatokban.

3.1 Nagyteljesítményű erdőtűz-oltó berendezés

A nagyteljesítményű erdőtűz-oltó berendezés fejlesztése az OM által finanszírozott NKFP-4/0029/2002. „Erdő-vad” kutatási projekt keretében valósult meg.

A nagyteljesítményű erdőtűz-oltó berendezés alapgépe – előzetes felmérések és a terepjáró-képesség vizsgálatok alapján – a honvédségnél rendszeresített RABA H-25 típusú háromtengelyes, összkerék-hajtású terepjáró alváz. A járóképes alváz a dízelmotorból, az alvázkeretből, az erőátvitelből (tengelykapcsoló, sebességváltó, osztómű), a járószerkezetből (felfüggesztések, mellső futómű, hátsó futómű, kerekek), a kormányműből, a főkrendszerből, az elektromos rendszerből és a vezetőfülkéből áll.

A 11,1 t saját tömegű járóképes alvázat – mely max. 12,5 t tömegű rakomány hordására képes – MAN D2866 LF E3 típusú, 301 kW névleges teljesítményű dízelmotor hajtja. Terepjáró-képességére jellemző, hogy teljes rakománnyal elméletileg max. 47°-os emelkedő leküzdésére képes; a megengedett emelkedő, melyen biztonságosan haladhat 30°-os; a megengedett oldaldőlése 20°-os; gerincáthaladási szöge 23°-os; leküzdhető lépcsőmagassága 530 mm; leküzdhető árokszélessége: 800 mm; leküzdhető gázlómélysége előkészítés nélkül 1,2 m; hatótávolsága közúton 720 km; hatótávolsága terepen 500 km.

A járóképes alváz alvázhosszának meghatározásánál a terepjáró képesség és a felszerelhető felépítmény mérete – utóbbin keresztül a beépíthető víztartály térfogata – egymással ellentétes követelményeket támasztanak, ezért végső megoldásként azt a minimális tengelytávolsággal (3.600 mm) épített alvázat választottuk, amelyre még az intenzív tűzoltás szempontjából elfogadható térfogatú (7.000 dm³-es) víztartály csatlakoztatható.

A nagyteljesítményű erdőtűz-oltó berendezés alapgépére – a hatásosság érdekében – három technikai megoldású, csereszabatos felépítmény kerül, nevezetesen:

vízzel és habbal oltó felépítmény;
impulzus vízköddel oltó felépítmény és
légporlasztással nedvesítő felépítmény.

A felépítmény-cserét – az egyszerűsége törekvés, valamint a jármű kedvezőbb stabilitási viszonyai miatt emelőlábas megoldással biztosítjuk. Az emelés a jármű hidraulikájáról elektromos távvezérléssel működtethető. Az emelő rudazatba csatlakozó segédtartók lehetővé teszik a felépítmény felemelt helyzetében is a hosszabb ideig tartó biztonságos tárolást. Az emelőlábak felemelt helyzetben a felépítmény vonalába simulnak, ahol rögzíthetők.

A tervcél szerinti felépítményeket úgy alakítottuk ki, hogy a hármas tagozódásuk azonos méretű legyen, nevezetesen:

a mellső tároló tér 800 mm;
a víztartály 7.000 dm³-es, és az emelőlábakkal együtt 3.030 mm-es hosszirányú helyet foglalnak el;
a hátsó tároló- és manipulációs tér 1.542 mm hosszú.

A nagyteljesítményű erdőtűz-oltó berendezés felépítményei az építőszerkevény-elv alapján kerültek kialakításra, azaz közös szerkezeti egységeik a vázszerkezet, a víztartály és az emelőlábak. A vázszerkezet tehát – apróbb eltérésekkel – mindhárom felépítménynél azonos. Azonos továbbá a víztartály, amely el van látva búvónyílással, beömlő és szívócsonkkal, túlfolyóval, nyomásbiztosító szeleppel, szintjelzővel, valamint hullámtörővel. A víztartály a két hosszanti oldalon hozzáhegesztett szoknyán keresztül van rögzítve a vázszerkezethez, amely gumilemez ágyakon nyugszik. Megegyeznek továbbá az emelőlábak is, mindhárom felépítménynél.

A vízzel és habbal oltó felépítmény a közös részeken (vázszerkezet, víztartály, emelőlábak) túl a vízszivattyút hajtó dízelmotorból (53 kW teljesítményű); a vízszivattyúból (folyadék szállítása 8 bar nyomásnál 2400 dm³/min, 40 bar nyomásnál 250 dm³/min); a motor és szivattyú tér elemeiből; a műszer és vezérlőtér elemeiből; a habképző anyag tartályból (700 dm³-es); a habképző anyag adagoló szivattyúból; a hab-vízágýából; a hab-vízágýú emelőszerkezetéből; a gyorsbeavatkozó egységből és további, az előzőeket kiszolgáló elemekből áll.

Az impulzus vízköddel oltó felépítmény a közös részeken (vázszerkezet, víztartály, emelőlábak) túl a hajtómotorból (13,2 kW teljesítményű); a vízszivattyúból (folyadék szállítása 6 bar nyomásnál 800 dm³/min, 9 bar nyomásnál 400 dm³/min); a műszer és vezérlőtér elemeiből; az impulzuságýából (típusa IFEX 3000 INTRUDER II., vízkapacitása 12 dm³, csótorkolati kezdősebessége 120 m/sec, a szelep nyitó- és záró ideje 20 ms, lőtávolsága max. 60 m, hatásos lőtávolsága 10-40 m, a vízcseppek mérete 25-250 micron, üzemi nyomása 25 bar, újratöltési ideje 2-3 sec); az impulzuspisztolyokból (2 db,

típusa IFEX-1, egyenkénti vízkapacitása 1 dm^3 , lőtávolsága max. 16 m, hatásos lőtávolsága 1-10 m, permetfelhő szélessége 5 m-es hatótávolságnál 3 m, a vízcseppek mérete 2-200 micron, a levegő üzemi nyomása 25 bar); a légtartályokból és további, az előzőeket kiszolgáló elemekből áll.

A légorlasztással nedvesítő felépítmény a közös részeken (vázszerkezet, víztartály, emelőlábak) túl a hajtómotorból (53 kW teljesítményű); a ventilátoros permetező egységből (típusa GUN 500 Fieni Giovanni, légszállítása $8,33 \text{ m}^3/\text{s}$, légsebessége 42 m/s, vízszintes hatótávolsága 35 m, függőleges hatótávolsága 20 m); a vízszivattyúból (folyadékcszállítása 10 bar nyomásnál $1300 \text{ dm}^3/\text{min}$) és további, az előzőeket kiszolgáló elemekből áll.

3.2 Gyorsbeavatkozó erdőtűz-oltó berendezés

A hazai fejlesztésű és gyártású gyorsbeavatkozó erdőtűz-oltó berendezés a "VÍZÖNTŐ" erdőtűzoltó aggregát elnevezést viseli. Az eszköz fejlesztése és prototípus gyártása az OM által finanszírozott NKFP-4/0029/2002. „Erdő-vad” kutatási projekt keretében valósult meg.

Felépítését tekintve utánfutóra szerelt 400 dm^3 térfogatú polietilén tartállyal, 4,2 kW teljesítményű benzinmotoros szivattyúval ($Q_n = 40 \text{ dm}^3/\text{min}$; $P_n = 40 \text{ bar}$), kétkörös, 5 - 10 m hatótávolságú szóró-oltópisztollyal ellátott gyorsbeavatkozó erdőtűzoltó egység.

Oltási teljesítményére jellemző, hogy 2400 m^3 erdőtérfogat a tartály 400 dm^3 vízállal 10 perc alatt oltható el. További vízpótlást jelenthet a vontató Pickup kivitelű terepjáró rakfelületére felszerelt 1000 dm^3 -es tartály, mely csővezetékekkel rácsatlakoztatható a VÍZÖNTŐ rendszerére. Az így összeépített Pickup + VÍZÖNTŐ szerelvény teljes oltási teljesítménye kb. 8400 m^3 erdőtérfogat a két tartály 1400 dm^3 vízmennyiségével, 35 min oltási idő alatt.

4. Összefoglalás

A magyarországi, tűzzel veszélyeztetett erdőtársulások a biomassa és a terepviszonyok vonatkozásában nagy változatosságot mutatnak. A fejlesztett speciális erdőtűz-oltó eszközöknek alkalmasnak kell lennie az összes társulás-típusban bekövetkező tüzek elleni védekezésre. A legalkalmasabb megoldás egy nagy terepjáró képességű alapgépre kidolgozott speciális tűzoltóeszköz család, amelynél az adapterek cseréje biztosítja a széleskörű bevetetőséget. Emellett szükséges kidolgozni az egyes társulás-típusokra alkalmazandó – az eltérésekből adódóan – társulás-specifikus tűzoltás-taktikai irányelveket.

Az erdei tűzkárok elleni védekezés színvonala ma Magyarországon elmarad a más területek technikai fejlettségének szintjétől, ezért fejlesztésével indokolt foglalkozni. Az EMKI Géptani Tanszéke által irányított kutatás eredményeinek gyakorlati hasznosítása előbbre lépést jelent az erdőtűz-károk

megelőzésében, az erdőtüzek elleni védekezés technikai hátterének fejlesztésében. A kutatás-fejlesztés alapján megvalósítható technikai háttér hozzájárul az erdőtüzek lokalizálásához, megteremtve az alapját egy országos erdőtűz-elhárító rendszer kiépítésének.

Irodalom

- Bányai P. - Horváth B. - Mészáros K. - Nagy L. - Paksy P.- Szedlák T. (2004):* Az erdőtűz elleni védekezés kérdései. Védelem, XI. 2:11-14. p.
- Fekete Gy. - Horváth B. - Végh Gy. (1995):* Az erdőtüzek elleni védekezés technikai hátterének fejlesztése. Járművek, Építőipari és Mezőgazdasági Gépek, 42. 5:195-197.
- Fekete Gy. - Horváth B. - Végh Gy. (2004):* Technikai és technológiai fejlesztés az erdőtűzoltásban. Védelem, XI. 3:37-39. p.
- HM (1978):* Az MDK-2M fedezékásó gép leírása és üzemeltetési utasítása.
- HM (1982):* A PZM-2 típusú földmunkagép munkavégző szerveinek kezelési és karbantartási szakutasítása.
- Horváth B. (2001):* Az erdőgazdaság gépesítésének helyzete, fejlesztési lehetőségei. A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztályának 2000. évi tájékoztatója. Agroinform Kiadó és Nyomda Kft., Budapest. 192-198. p.
- Horváth B. szerk. (2003):* NKFP-4/0029/2002. „Erdő-vad” kutatási projekt, 3. alprojekt. Részjelentés 1. Az erdőtüzek elleni védekezés technikai és technológiai és hátterének fejlesztése. Kézirat, Sopron. 124 p.
- Horváth B. szerk. (2004):* NKFP-4/0029/2002. „Erdő-vad” kutatási projekt, 3. alprojekt. Részjelentés 2. Az erdőtüzek elleni védekezés technikai és technológiai és hátterének fejlesztése. Kézirat, Sopron. 70 p. + 2 melléklet.
- Horváth B. - Juhász G. (1999):* RÁBA FA 27.235-6.6-000 / LOGLIFT F60S erdészeti tehergépkocsi. Gépesítési információ, 13. Soproni Egyetem, Sopron. 30 p.
- Horváth B. - Kocsó M. - Mészáros K. - Traser Gy. (2003):* Az erdei tűzkárok elleni védekezés fejlesztése. Erdészeti Lapok, CXXXVIII. 1:14-17. p.
- IFEX Tűzvédelmi Kft.: Az IFEX ERDŐ I. - II. speciális erdőtűzoltó járművek,* Műszaki leírás, Budapest.
- Laib L. szerk. (2002):* Terepen mozgó járművek. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest. 340 p.
- Sitkei Gy. (1986):* Mezőgazdasági és erdészeti járművek modellezése. Akadémiai Kiadó, Budapest. 86 p.
- Turba J. (1976):* Porlasztók. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 416 p.